REFLECŢII ASUPRA REGIMULUI CONFLICTUAL AL SUBROGAŢIEI LEGALE

REFLECTIONS ON THE CONFLICTUAL REGIME OF LEGAL SUBROGATION

Valeriu BABĂRĂ, ORCID: 0000-0003-4261-2772
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.275:347.4
e-mail: valeriubabara@gmail.com

Dreptul conflictual al Republicii Moldova reglementează regimul conflictual al subrogaţiei legale în două texte cuprinse în Cartea a Cincea din Codul civil – art.2628 („Subrogaţia legală”) şi art.2647 („Subrogarea”). Textele respective sunt identice din punctul de vedere al soluţiei conflictuale, cu precizarea că art.2628 se referă la o creanţă contractuală, pe când art. 2647 la una necontractuală.

Precizăm că soluţiile conflictuale prevăzute în reglementările stabilite de art.2628 şi 2647 Cod civil sunt preluate din Regulamentul (CE) nr.593/2008 al Parlamentului European şi al Consiliului privind legea aplicabilă obligaţiilor contractuale („Roma I”) din 17.06.2008 [1] şi Regulamentul (CE) nr.864/2007 al Parlamentului şi al Consiliului privind legea aplicabilă obligaţiilor necontractuale („Roma II”) din 11.07.2007 [2], ca urmare a modificărilor operate la Codul civil prin Legea nr.133 din 15.11.2018 [3].

Potrivit esenţei ambelor articole la care ne referim, dacă o persoană („creditorul”) are o creanţă contractuală (art.2628), respectiv necontractuală (art.2647) faţă de o altă persoană („debitorul”), şi dacă un terţ are obligaţia de a-l despăgubi pe creditor sau în fapt l-a despăgubit pe creditor prin stingerea obligaţiei respective, legea care reglementează obligaţia terţului de a-l despăgubi pe creditor determină dacă şi în ce măsură terţul este îndreptăţit să exercite împotriva debitorului drepturile pe care creditorul le avea în temeiul legii aplicabile raporturilor dintre aceştia (creditor şi debitor).

De fapt, prevederea respectivă stabileşte un singur aspect esenţial în cazul subrogaţiei legale, şi anume, legea aplicabilă dreptului de regres al persoanei („terţul”) care are obligaţia legală de a-l plăti pe creditor sau în fapt l-a despăgubit pe creditor, împotriva debitorului. Această lege este cea „care reglementază obligaţia terţului de a-l satisface pe creditor”, adică legea care obligă pe terţul plătitor (*solvens*) să plătească sau în temeiul căreia terţul „l-a satisfăcut pe creditor”.

Pentru a deveni aplicabile dispoziţiile art.2628 şi, respectiv, art.2647 Cod civil, urmează a fi îndeplinite două condiţii, care sunt în esenţă comune celor două texte, după cum urmează:

1) Creanţa pe care „creditorul” o are faţă de „debitor” poate să aibă fie un izvor contractual, adică să fie născut „în temeiul unei obligaţii contractuale” în art.2628, fie un izvor necontractual, fiind întemeiată pe un fapt juridic ilicit sau licit în art.2647.

2) Un „terţ" să aibă obligaţia legală de a-l despăgubi pe creditor sau în fapt l-a despăgubit deja prin plata obligaţiei debitorului faţă de creditor.

Precizăm, reglementarea respectivă acoperă două ipoteze.

a) Prima ipoteză se referă la situaţia în care „terţul" are o obligaţie legală de a-l despăgubi pe creditor. În acest caz, obligaţia terţului de a plăti izvorăşte din lege. Terţul poate avea obligaţia legală de a-l despăgubi pe creditor, cu precădere în cazurile de asigurare de răspundere civilă (art.1872-1883 Cod civil). Cea mai frecventă formă de asemenea răspundere este asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule.

De exemplu, victima unui accident de circulaţie produs în Bulgaria (creditorul) are o creanţă pentru dezdăunări împotriva făptuitorului, persoană fizică din Republica Moldova (debitorul), în temeiul legii bulgare, ca lege a locului producerii prejudiciului. Făptuitorul din Republica Moldova este asigurat de răspundere civilă pentru daune auto la o societate de asigurare cu sediul în Republica Moldova (terţul). Potrivit legii Republicii Moldova, care este legea raportului juridic (contractului) dintre debitor şi societatea de asigurare, aceasta din urmă îl despăgubeşte pe creditor. Existenţa şi întrinderea dreptului societăţii de asigurare la acţiune în regres împotriva debitorului va fi supus legii care reglementează obligaţia societăţii de asigurare (terţului) de a despăgubi, respectiv legii contractului de asigurare (legea Republicii Moldova).

b) Cea de-a doua ipoteză se referă la situaţia în care „terţul", care nu are o obligaţie contractuală sau legală să îl dezdăuneze pe creditor, dar are un interes recunoscut de lege în acest sens, l-a dezdăunat în fapt pe creditor, şi drept consecinţă, în temeiul legii (de drept), terţul (*solvens*) se subrogă în drepturile creditorului plătit împotriva debitorului.

În dreptul Republicii Moldova, cazurile de subrogaţie legală (de drept) sunt reglementate în art.855 Cod civil. Astfel, potrivit textului subrogaţia se produce de drept: a) în folosul creditorului, chiar chirografar, care plăteşte unui creditor care are un drept de preferinţă, potrivit legii; b) în folosul dobânditorului unui bun care îl plăteşte pe titularul creanţei însoţite de o garanţie asupra bunului respectiv; c) în folosul celui care, fiind obligat împreună cu alţii sau pentru alţii, are interes să stingă datoria; d) în folosul moştenitorului care plăteşte din bunurile sale obligaţiile masei succesorale.

În continuare, apelăm la două exemple. Ca prim exemplu luăm situaţia de la lit.b) art.855 Cod civil. Un creditor ipotecar („creditorul") are o creanţă împotriva unei alte persoane („debitorul"), care este garantată printr-o ipotecă contractuală asupra unui bun situat în Austria, ipotecă supusă, astfel, dreptului austriac (*lex rei sitae*). Debitorul, persoană cu reşedinţa obişnuită în Republica Moldova, vinde bunul ipotecat unui cumpărător din Italia. Contractul de vânzare-cumpărare este supus dreptului Republicii Moldova, ca lege a ţării vânzătorului potrivit dispoziţiilor art.2618 alin.(1) lit.a) Cod civil. Cumpărătorul bunului ipotecat („terţul") plăteşte creditorului emolumentul creanţei garantate prin ipotecă şi se subrogă de drept, în temeiul Codului civil, în drepturile acestuia împotriva debitorului. Regimul juridic al acţiunii în regres a terţului *solvens* împotriva debitorului va fi supus legii care guvernează raportul juridic dintre debitor şi terţ, adică legii contractului de vânzare-cumpărare (legii Republicii Moldova), pentru că aceasta este legea care prevede subrogaţia legală.

Cel de-al doilea exemplu este grefat pe situaţia fidejusorului (art.855 lit.c) Cod civil). Dreptul fidejusorului *solvens* („terţul”), care a despăgubit pe creditor, de a se regresa împotriva debitorului este guvernat de legea contractului de garanţie, dintre fidejusor şi debitor.

În domeniul legii aplicabile, regresului terţului *solvens* împotriva debitorului intră regimul acţiunii în regres, adică stabilirea condiţiilor în care terţul este îndreptăţit să exercite împotriva debitorului drepturile pe care creditorul le avea împotriva debitorului în temeiul legii aplicabile raporturilor dintre aceştia. În mod esenţial, această lege va determina: dacă terţul are acţiune în regres (practic, interesează situaţiile negative, în care dreptul de regres este prohibit); în caz afirmativ, în ce măsură (în tot sau în parte) terţul este subrogat legal în drepturile creditorului; care sunt condiţiile subrogaţiei legale şi momentul când se operează.

În schimb, conţinutul raportului juridic dintre creditor şi debitor rămâne guvernat de legea acelui raport juridic (contractual sau necontractual), ca o măsură de protecţie a debitorului. Astfel, legea aplicabilă raportului dintre creditor şi debitor va stabili drepturile materiale şi apărările de fond pe care debitorul le poate invoca împotriva acţiunii în regres a terţului (inclusiv compensaţia).

În fine, aceeaşi lege va stabili dacă debitorul este liberat de obligaţie prin efectuarea plăţii în mâna creditorului iniţial, în cazul în care nu a avut cunoştinţă de subrogare, precum şi dacă terţul este îndreptăţit să cesioneze dreptul său de creanţă împotriva debitorului [4, p.387].

Referinţe:

1. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr.L177 din 04.07.2008.
2. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr.L199 din 31.07.2007.
3. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.66-75 din 01.03.2019.
4. ALTENKIRCH, M. *Subrogation, in Rome II Regulation*: Culegere de studii. Sellier, 2011.